

ЕТАПИ РОЗВИТКУ БІАТЛОНУ В УКРАЇНІ ТА ВИДАТНІ ОСОБИСТОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БІАТЛОНУ

Буковинський державний медичний університет

Анотація. Біатлон є одним із найбільш успішних та популярних зимових видів спорту в Україні. Завдяки стабільним здобуткам на Олімпійських іграх, Чемпіонатах світу та Кубках світу, він здобув статус «національного» виду спорту, що об'єднує мільйони вболівальників.

Annotation. Biathlon is one of the most successful and popular winter sports in Ukraine. Thanks to its consistent achievements at the Olympic Games, World Championships and World Cups, it has gained the status of a "national" sport, uniting millions of fans.

Ключові слова: біатлон, етапи розвитку, популярність біатлону, змагання, спортсмени, зимові види спорту.

Key words: biathlon, stages of development, popularity of biathlon, competitions, athletes, winter sports.

Актуальність теми дослідження (постановка проблеми). Український біатлон є одним із найуспішніших зимових видів спорту в країні, маючи в активі нагороди найвищого ґатунку на Олімпійських іграх та чемпіонатах світу.

Розвиток біатлону в Україні має кілька ключових етапів: зародження в 1950-х роках на Чернігівщині й у спортивних товариствах ("Колос", "Динамо"), формування національної системи в незалежній Україні з 1991 року (створення ФБУ, визнання IBU), розквіт завдяки успіхам спортсменів на міжнародній арені (Зубрилова, Підгрушна, Семеренки) та сучасний етап, що включає зміну керівництва ФБУ, розвиток інфраструктури та підготовку нових поколінь чемпіонів.

Мета дослідження полягає у теоретичному дослідженні етапів розвитку біатлону на Україні.

Методи дослідження: аналіз літературних даних та інформації мережі Інтернет, синтез та узагальнення.

Результати досліджень. Один із найвидовищніших видів спорту, який щороку набуває лише ще більшої популярності по всьому світу, є біатлон. Біатлон – це справді унікальний та

захоплюючий вид спорту, який поєднує в собі фізичну витривалість лижних гонок і точність стрільби з гвинтівки [2].

Його унікальність полягає у необхідності постійного перемикання між двома абсолютно різними фізичними станами: інтенсивною аеробною роботою під час бігу на лижах та потребою у повному заспокоєнні та концентрації для влучного пострілу. Серцебиття спортсмена під час стрільби може сягати 160-170 ударів на хвилину, і при цьому потрібно зробити точний постріл у мішень діаметром 4,5 або 11,5 см з відстані 50 метрів.

Це вимагає від атлетів видатної координації, контролю дихання, психологічної стійкості та вміння швидко відновлюватися після фізичного навантаження. Саме цей незвичайний синтез робить біатлон одним із найцікавіших та найвидовищніших видів спорту.

Український біатлон почав активно розвиватися у другій половині ХХ століття у складі радянської школи. Після здобуття Незалежності у 1991 році було створено Федерацію біатлону України, яка стала членом Міжнародного союзу біатлоністів (IBU). Перші великі успіхи прийшли вже в середині 90-х років, коли Валентина Цербе здобула першу олімпійську медаль незалежної України (бронза, Ліллегаммер-1994)[1].

Період 2010-х років став найбільш результативним в історії країни. Ключовою подією стала перемога жіночої естафетної четвірки (Віта Семеренко, Валя Семеренко, Юлія Джима, Олена Білосюк) на Олімпіаді в Сочі-2014. Протягом цього десятиліття українські спортсмени регулярно піднімалися на подіуми, а Олена Білосюк (Підгрушна) та Валя Семеренко ставали чемпіонками світу в особистих гонках.

Згадаємо тих, хто творив історію і піднімав український прапор на головних подіумах світу.

1. Олена Білосюк (Підгрушна). *Головні досягнення: Золото ОІ-2014 (естафета), чемпіонка світу 2013 (спринт), 6 медалей чемпіонату світу, 4 золота чемпіонатів Європи, 5 перемог у гонках Кубка світу.*

Капітан, лідер, людина, яка в потрібний момент завжди брала відповідальність на себе. Олімпійське золото Сочі-2014 стало кульмінацією її покоління, але Підгрушна й до того довела, що входить у світову еліту.

У 2013 році вона виборола золото чемпіонату світу в естафеті та бронзу у спринті, а сезон завершила на восьмому місці в загальному заліку Кубка світу. У сезоні 2015/16 показала

найкращий сезон, ставши сьомою в загальному заліку Кубка світу (5-е місце в спринті, 7-е у переслідуванні та мас старті, 12-та в заліку індивідуальних гонок).

Стабільна, холоднокровна і неймовірно витривала, вона багато років була обличчям українського біатлону. Її фінішні ривки пам'ятає вся Європа.

2. Олена Зубрилова. *Головні досягнення: 3 золота чемпіонатів світу, загалом 13 медалей чемпіонату світу, 13 перемог у гонках Кубку світу.*

Одна з перших українських зірок біатлону - швидка, точна і надзвичайно амбітна. Саме її результати наприкінці 1990-х вперше ввели Україну в елітний клуб біатлонних держав.

Зубрилова три рази ставала призеркою чемпіонатів світу під нашим прапором і фінішувала тричі поспіль у загальному заліку Кубка світу в топ-3, ставши другою у 1999 та 2000 роках. Також вона виграла загальний залік гонок переслідування та мас-старту - феноменальний для тих часів показник.

Постійні фініші у топ-10 зробили її справжнім мотором команди. Це була спортсменка із ментальністю переможця. У 2002 році Зубрилова змінила громадянство і стала виступати за збірну Білорусі, а у 2021 році відкрито підтримала політику диктатора Лукашенка заради місця в НОК Білорусі.

3. Дмитро Підручний. *Головні досягнення: чемпіон світу-2019 (гонка переслідування), 2 золота чемпіонатів Європи, 5 медалей гонок Кубку світу.*

Людина, яка зробила неможливе - принесла Україні перше в історії чоловіче золото чемпіонату світу. Його фантастична гонка переслідування-2019 увійшла в головні моменти українського біатлону.

Підручний додав до цього два срібла естафети на етапах Кубку світу й кілька блискучих особистих гонок у Кубку світу (найвище - 4-те місце).

Сильний хід, характер і вміння "вмикати режим звіра" на останньому колі зробили його лідером покоління. Він - головний герой сучасного чоловічого біатлону України.

4. Юлія Джима. *Головні досягнення: Золото ОІ-2014 (естафета), 5 медалей чемпіонату світу, 5 золотих медалей чемпіонатів Європи, 4 перемоги у гонках Кубку світу.*

Спортсменка, яка завжди брала своїм спокоєм і феноменальною точністю. Олімпійське золото-2014 в естафеті,

перемога на етапі Кубка світу-2018 в індивідуальній гонці та титул чемпіонки Європи-2017 - її найяскравіші досягнення.

Джима багато років була ключовою спортсменкою в естафетах, де її стрільба вирішувала долю місць. Найкраще місце в загальному заліку - восьме у сезоні 2016/17, а заліку індивідуальних гонок вона стала другою у сезоні 2017/18, але це не передає повністю її внесок. Вона - уособлення стабільності та професіоналізму.

5. Андрій Дериземля. *Головні досягнення: бронза чемпіонату світу-2007 у спринті, бронза чемпіонату світу-2011 в естафеті, 3 золота чемпіонатів Європи, 1 перемога у гонці Кубку світу (мас-старт).*

Лідер чоловічої збірної 2000-х, спортсмен із величезною витривалістю й залізними нервами. Його бронза чемпіонату світу-2007 у мас-старті стала історичним проривом після тривалої «медальної паузи».

У Кубку світу Дериземля регулярно фінішував у топ-20 і мав низку подіумів, у сезонах 2008/09 та 2009/10 закінчивши на найкращому для себе 21-му місці, але його особливість – пік форми на головних змаганнях сезону

Він виступав на трьох Олімпіадах, де найкращим стало п'яте місце у спринті у Ванкувері-2010, і багато років тримав команду на плаву, завдяки ньому український чоловічий біатлон зберігав конкурентність в непростий період.

6. Валя Семеренко. *Головні досягнення: Золото ОІ-2014 (естафета), чемпіонка світу-2015 у мас-старті, 6 медалей чемпіонату світу, 8 золотих медалей чемпіонатів Європи, 5 перемог у гонках Кубку світу.*

Сильна, стримана, надійна - Валя завжди вмiла опинитися в потрібному місці в потрібний момент. Олімпійське золото Сочі-2014 та золото мас-старту на чемпіонаті світу-2015 стали підтвердженням її класу.

У сезоні 2014/15 вона сенсаційно фінішувала третьою в загальному заліку Кубка світу - один із найвищих результатів в історії України. Валя часто витягувала команду в естафетах і неодноразово брала особисті подіуми. Тиха сила українського біатлону.

7. Олена Петрова. *Головні досягнення: срібло ОІ-1998 (індивідуальна гонка), 10 медалей чемпіонату світу, чемпіонка Європи-2004 у гонці переслідування, 2 перемоги у гонках Кубку світу.*

Олена Петрова завжди вирізнялася стабільною та точною стрільбою і витривалістю на дистанції. Вона стала справжнім відкриттям чемпіонату світу-1996, де виборола 3 медалі й увійшла до числа найсильніших біатлоністок планети. Той сезон вона завершила на сьомому місці загального заліку Кубка світу - результат, який на той час здавався майже недосяжним для українського біатлону.

Наступного року Петрова додала ще одну світову медаль, а на Олімпіаді-1998 у Нагано піднялася на п'єдестал в індивідуальній гонці, подарувавши Україні історичне срібло.

Завдяки своїм сильним сторонам вона була незамінною у командних гонках і справжнім бойовим серцем естафет.

8. Віта Семеренко. *Головні досягнення: Золото ОІ-2014 (естафета), бронза ОІ-2014 (спринт), 7 медалей чемпіонату світу, 5 золотих медалей чемпіонатів Європи, 3 перемоги у гонках Кубка світу.*

Вибухова, емоційна й завжди небезпечна у спринтах. Її бронза на Олімпіаді-2014 стала однією з найяскравіших індивідуальних медалей України. Того ж року вона разом із командою стала олімпійською чемпіонкою в естафеті.

Віта - тричі в складі естафети виграла гонки Кубка світу, багаторазова призерка Кубка світу. Найкраще місце в загальному заліку - десяте, двічі вона завершувала сезон у топ-10 заліку спринтів, а у 2012/13 стала третьою у заліку мас-стартів.

9. Сергій Семенов. *Головні досягнення: бронзові медалі чемпіонатів світу 2011 (естафета) та 2016 (спринт), чемпіон Європи-2013, 9 медалей гонок Кубка світу, з яких 4 – особисті.*

Семенов був одним із найкращих стрільців світу у свої пік-роки, чому підтвердження – малий кришталевий глобус Кубка світу в індивідуальних гонках у сезоні 2014/15. Найкращими його результатами стали сенсаційна бронза чемпіонату світу-2016 у спринті, а також чотири рази він фінішував в топ-3 гонок Кубка світу в індивідуальних гонках.

Семенов був стабільним «гвинтиком» естафетних гонок, де кращим його досягненням стала бронза чемпіонату світу 2011 року, чотири сезони поспіль фінішував у топ-30 загального заліку, де кращим стало 21 місце у сезоні 2015/16.

10. Валентина Цербе. *Головні досягнення: бронза ОІ-1994, дві бронзові медалі чемпіонатів світу, перемога в естафеті у гонці Кубка світу.*

Піонерка українського біатлону, яка першою довела: Україна може брати медалі найвищого рівня. Перша зимова олімпійська медалістка незалежної України - бронза Ліллекхаммера-1994. Її прорив у спринті став історією. Цербе неодноразово фінішувала у топ-10 на великих турнірах.

Її енергія та атаквальний стиль зробили її однією з найяскравіших постатей раннього українського біатлону.

Станом на 2025 рік український біатлон проходить етап зміни поколінь.

Попри виклики війни, продовжує функціонувати та розвиватися сучасний біатлонний комплекс у Буковелі, який став основною базою для тренувань та проведення внутрішніх змагань.

Біатлон в Україні має одну з найкращих медійних підтримок. Прямі трансляції на каналі «Суспільне спорт» забезпечують високі рейтинги, що стимулює приплив дітей до спортивних шкіл (ДЮСШ) у Чернігівській, Сумській, Тернопільській та Львівській областях.

Висновки. Розвиток біатлону в Україні пройшов складний шлях - від перших спроб поєднати лижі й стрільбу в 1920-х роках до створення організованої національної федерації, здобуття міжнародних успіхів та запровадження освітніх програм для майбутніх поколінь. Сьогодні біатлон продовжує розвиватися, адаптуватися до нових викликів і відкривати нові перспективи для українських спортсменів. Навіть у надскладних умовах 2020-х років українські біатлоністи залишаються символом незламності та спортивної майстерності країни на міжнародній арені а успіхи видатних спортсменів і тренерів стали основою його сучасного та майбутнього зростання.

Список літератури.

1. Головатенко О. М. Олімпійський рух в Україні. Участь українських спортсменів в Олімпійських іграх: навчально-методичний посібник / О. М. Головатенко, Я. І. Олексієнко. – Черкаси: Черкаський інститут банківської справи університету банківської справи Національного банку України, 2015. – 48 с.

2. Палічук Ю.І., Ладика П.І. Біатлон - олімпійський вид спорту. «Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення». Матеріали всеукраїнської наукової конференції, 1 лютого 2024р. м. Тернопіль. С. 155 -159

3. Палічук Ю.І. Зимові види спорту з методикою викладання. Чернівці :ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2018. – 336 с. (навчально – методичний посібник)